

Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak TRT Avaz ve Milliyetçilik¹

TRT Avaz and Nationalism as a Public Diplomacy Tool

Araştırma Makalesi / Research Article

Sorumlu yazar/ Corresponding author: Ali Parim

ORCID: 0000-0002-
4180-0122

Geliş tarihi/Received:
04.06.2021

Son revizyon tarihi/
Last revision
received: 30.06.2021

Kabul tarihi/
Accepted: 05.07.2021

Yayın tarihi/
Published: 19.07.2021

Atıf/Citation: Parim,
A. & Çetin, C. (2021).
Bir kamu diplomasisi
aracı olarak TRT Avaz
ve milliyetçilik. *İletişim
ve Diplomasi*, 5, 25-55.

Ali PARİM² & Cem ÇETİN³

ÖZ

İletişim teknolojilerinin hız kesmeden geliştiği günümüzde, devletlerin uluslararası alanda söz sahibi olabilmelerinin ve hedeflerine ulaşabilmelerinin yolu, sadece rakip devletlerin yöneticilerini değil, vatandaşlarını da kendi yanlarına çekebilmelerinden geçmektedir. Bunun için de profesyonel bir şekilde kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmeleri gerekmektedir. Mesele iletişim ve kamuoyu olunca, doğal olarak bu süreçte kitle iletişim araçlarına önemli bir rol düşmektedir. Uluslararası televizyon kanalları da ülkelerin kamu diplomasisi faaliyetlerindeki en etkili kitle iletişim araçlarından bir tanesidir.

Bu çalışma; Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya'ya yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinde, TRT Avaz kanalının üstlendiği rolü ve yayın stratejisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda; kanalın 6 Ocak - 6 Şubat 2020 tarihleri arasındaki yayın akışı ele alınmıştır. Yayın akışındaki içerikler, öncelikle Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) program sınıflandırması, kanalın yayın stratejisi ve çalışmanın problemi göz önünde bulundurularak oluşturulan 8 farklı kategoride sınıflandırılmıştır. Ardından içeriklerin hangi dilde ekrana getirildiğine, genel formatına, kanalın özgün içeriği olup olmadığına ve bu içeriklerde hangi mesajların ağırlıkta olduğuna bakılmıştır. Ayrıca yayın stratejisini yansıttığı düşünülen kimi içeriklerin,

¹ Bu çalışma Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik tezli yüksek lisans programında hazırlanan ve 29.06.2020 tarihinde kabul edilen "Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Milliyetçi Söylemin TRT Avaz'da Kullanımı" isimli tezden üretilmiştir.

² M.A., Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, ali.parim@hotmail.com

³ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, İstanbul, Türkiye, cemcetin67@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7944-3530

6 Ocak - 6 Şubat 2020 tarihleri arasındaki herhangi bir bölümü üzerine betimleyici bir inceleme yapılmıştır. Böylece Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi sürecinde, TRT Avaz kanalının nasıl bir yayın stratejisiyle hareket ettiği anlaşılmasına çalışılmıştır. Çalışma sonucunda da TRT Avaz'ın, milliyetçi bir yayın politikasıyla hareket ederek, hedef coğrafya ile ortak 'Türk' kimliğini görünür kılmaya ve böylece olumlu bir Türkiye algısı oluşturmaya çalıştığı ortaya koyulmuştur. Ayrıca kanalın Türkiye'nin dış politikadaki tezlerini hedef coğrafyaya anlattığı ve yine Türkiye ile hedef coğrafya arasında her türlü ekonomik ilişkileri geliştirecek yayınlar yaptığı vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu diplomasisi, milliyetçilik, medya, televizyon, TRT Avaz

ABSTRACT

The greatest way for countries to have a voice in the international arena and achieve their objectives is to gain over not only the governments of the rival countries but also their citizens in today's world where communication technologies are constantly evolving. Public diplomacy activities must be carried out professionally accordingly. When it comes to communication and public opinion, naturally, the mass media has a crucial role in the process. Television channels are also one of the most efficient forms of mass media in countries' diplomacy activities.

This study intends to reveal the role and the broadcast strategy of the channel TRT Avaz in Turkey's public diplomacy activities directed at Central Asia and the Caucasus. The broadcast stream of the channel between January 6th and February 6th, 2020, is addressed in this direction. Content in the broadcast stream is classified into eight different categories, primarily based on the program classification of the Radio and Television Supreme Council (RTUK), the channel's broadcast strategy and the question of the study. Then, the language of the contents screened, their general formats, whether they are the channel's original content, and which messages dominate in these contents are discussed. In addition, any part of the content between January 6th and February 6th, 2020 that is thought to reflect the broadcast strategy has been subject to an explanatory review. Thus, this study attempts to understand what type of broadcasting strategy TRT Avaz employs, in the process of developing relations between Turkey and the target geography. As a result of the study, it is discovered that TRT Avaz attempts to bring the shared Turkish identity into view of the target geography through a nationalist broadcasting policy and to create a positive perception of Turkey. Furthermore, it is emphasized that the channel conveys Turkey's foreign policy theses to the target geography and broadcasts programs that will create various types of economic relations between Turkey and the target geography.

Keywords: Public diplomacy, nationalism, media, television, TRT Avaz

EXTENDED ABSTRACT

Countries seeking to achieve their economic and political objectives in the international arena today require the strength of mass media while engaging in public diplomacy activities. Television, in particular, has a significant role in the process of public diplomacy. Many countries use significant public and private television groups effectively in their public diplomacy activities today. Turkey aspiring to have a voice in the geography where it is located as well as on a global scale, places emphasis on international television broadcasting in recent years. The state television TRT is one of the most essential establishments conveying Turkey's messages to the international arena. TRT has a number of television channels broadcasting to the region's various ethnic, religious, and cultural communities. TRT Avaz is one of them, with the aim of reaching Turkish countries and people in Central Asia and the Caucasus.

This study focuses on TRT Avaz's role as well as its broadcasting strategy in the public diplomacy activities of Turkey throughout Central Asia and the Caucasus. In the study, it is emphasized that TRT Avaz attempts to strengthen relations between Turkey and the target geography by highlighting the common Turkish identity through a nationalist broadcasting policy. Furthermore, it addresses how the channel's broadcasts are presented in the target geography to generate public opinion, support Turkey's international policies and strengthen the economic relations between Turkey and the target geography.

The broadcast stream of the channel between January 6th and February 6th, 2020, was examined in the study to identify TRT Avaz's broadcasting strategy. A total of 107 pieces of content were broadcast between the dates, and these contents were classified into eight different categories, taking into account the program classification of Radio and Television Supreme Council (RTUK), the broadcasting strategy of the channel and the question of the study. These categories are Culture/History, News, Drama, Children, Economics/Science/Technology, Religious, Social and Entertainment/Music. The contents were then supervised as to which language they were screened in, whether they were TRT Avaz's special contents, and the messages they contained tried to be understood through their general formats.

According to the results of the study, it is determined that TRT Avaz mostly broadcasts on culture and history, and messages emphasizing the common Turkish and Islamic identity are prominent in its original content. Moreover, it is observed that the series, shows, and cartoons that are not the original contents of the channel and that are created for different channels of TRT also carry such messages. Furthermore, it is understood that the channel's news programs and bulletins are made with a perspective that conveys Turkey's international theses to the region. On the other hand, it has been determined that the content containing messages that will contribute to

the strengthening of Turkey's economic relations with the region is included in the channel's broadcast stream.

Another point addressed in the study is the resemblance between the ideology of İsmail Gaspıralı, who is regarded as one of the most significant ideologists of Turkish nationalism, and the broadcasts of TRT Avaz. In the study, attention has been drawn to the fact that TRT Avaz utilizes İsmail Gaspıralı's phrase "unity in language, mind and action" and that the channel seeks to promote unity in language, mind, and action between Turkey and the target geography. The fact that - 100 of the total 107 content in the study is broadcast in Turkish is the clearest indicator that the Turkish language is being attempted to become prevalent in the region, and this is a policy that runs parallel to Gaspıralı's "unity in language" concept. In addition, the channel aired a lot of content that will help establish the "unity in mind and action" between Turkey and the target geography. Finally, this study is significant since it examines what role TRT Avaz broadcasting to Central Asia and the Caucasus has in Turkey's public diplomacy activities for the first time.

Giriş

Kamu diplomasisi, en genel anlamda ülkelerin ideolojilerini, kültürlerini, değerlerini ve uluslararası alandaki çıkarlarını, başka ülkelerin halklarına anlatmak, onlar üzerinde sempati ve cazibe oluşturmak amacıyla yürüttükleri faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Amaç uluslararası algıyı yönetmek, kalpleri ve zihinleri fethetmek olunca, doğal olarak bu süreçte kitle iletişim araçlarının gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Hem sözlü hem de görsel mesajlarla, kitleler üzerinde kolaylıkla etki oluşturabilen televizyon da, kamu diplomasisi sürecindeki en etkili kitle iletişim araçlarından biridir. Günümüzde bu amaç doğrultusunda gerek özel gerekse kamu yayıncılığı yapan önemli televizyon kuruluşları bulunmaktadır. Örneğin CNN ABD'nin, BBC İngiltere'nin, DW Almanya'nın, TV 5 Monde Fransa'nın, El-Cezire de Katar'ın mesajlarını uluslararası alana taşımaktadır. CNN, BBC, DW ve El-Cezire haber kanalı özelliği taşıırken, TV 5 Monde ise farklı program türlerinin yer aldığı genel bir kanaldır.

TRT ise son yıllarda bölgesel ve küresel ölçekte söz sahibi olma iddiası taşıyan Türkiye'nin, kamu diplomasisi faaliyetlerinde etkin bir şekilde kullandığı medya aracıdır. TRT World, küresel ölçekte yayınlar yaparken; TRT El-Arabia, TRT Kürdi, TRT Rusça ve TRT Avaz gibi kanallarla da bölgedeki farklı etnik, dini ve kültürel özelliklere sahip topluluklara ulaşmak amaçlanmaktadır.

Bu çalışma, Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk Cumhuriyetleri başta olmak üzere, Türk topluluklarının yaşadığı geniş bir coğrafyaya seslenen TRT Avaz kanalını, kamu diplomasisi bağlamında ele almaktadır. Çalışmada; TRT Avaz yayınlarında Türk kimliğinin öne çıkarıldığı ve milliyetçi ideoloji üzerinden Türkiye ile hedef coğrafya ara-

sında duygusal bir zemin inşa edilmeye çalışıldığı vurgulanmaktadır. Ayrıca kanalın hedef coğrafyada, Türkiye'nin uluslararası politikalarını destekleyecek bir kamuoyu oluşturmak ve Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki ekonomik ilişkileri geliştirmek adına yaptığı yayınların nasıl sunulduğuna da bakılmaktadır. Çalışma; TRT Avaz kanalının ilk kez kamu diplomasisi ve milliyetçilik bağlamında kapsamlı bir şekilde incelenmesi ve Türkiye'nin bölgeye yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinde, medyanın üstlendiği rolün irdelenmesi bakımından önem taşımaktadır.

Kamu Diplomasisinin Kavramsal Çerçevesi

Literatürde yaklaşık 56 yıllık bir geçmişe sahip olan kamu diplomasisi kavramının isim babası Edmund Gullion'dır. Gullion, bu kavramı kamunun tutumunun dış politikanın oluşumu ve yürütülmesi üzerindeki etkisine ve uluslararası ilişkilerin, geleneksel diplomasinin ötesindeki alanlarına dikkat çekmek için kullanmıştır (Cull, 2009, s. 17). Gullion'a göre (akt. Bostancı, 2012, s. 38) kamu diplomasisi, "hükûmetler tarafından yabancı ülkelerde kamuoyu oluşturulması, özel kuruluşların diğer ülkelerinkilerle etkileşimde bulunması, dış ilişkilerin aktarımı ve bunun politika üzerindeki etkisi, diplomatlar ve yabancı meslektaşları arasında iletişim sağlanması ve kültürler arası iletişim süreci gibi" konuları kapsamaktadır.

Gullion'dan sonra da kavram için diplomasi, iletişim, halkla ilişkiler, algı-imaj yönetimi gibi çeşitli perspektifler çerçevesinde yeni tanımlamalar yapılmıştır. Örneğin "Bir hükûmetin, bir başka ulusun halkını ve aydınlarını, bu ulusun politikalarını kendi avantajlarına döndürmek amacıyla etkilemeye çalışması" ya da "Bir ulusun kendi ideallerini, hedeflerini ve politikalarını, yabancı ülkelere ve farklı kültürlerle anlatma amacını taşıyan faaliyetler bütünü ve iletişim aracı" gibi tanımlamalarla literatürde sıkça karşılaşılmaktadır (Saraçlı, 2014, s. 280).

Emrah Aydemir (2016, s. 106) kamu diplomasisini, "Doğru stratejilerin ve uygulamaların devreye girdiği, ihtiyaca yönelik temel mesajların kullanıldığı, ülkelerle ilgili hikâyelerin aktarıldığı, devlet dışı aktörlerin ve kamuoylarının sürece dâhil edildiği ve stratejik iletişimden yararlanılarak zihin altı vurgusunun söz konusu olduğu çok boyutlu bir paradigma" şeklinde tanımlamaktadır. Meltem Bostancı (2012, s. 39) ise kamu diplomasisi sürecinde devlet dışı aktörlerin başat rol oynadığını ve kamu diplomasisinin "Bir ülkenin başka ülkelerdeki imajını iyileştirmek amacıyla kültürel alışverişlerin ön planda olduğu faaliyetler bütünü" şeklinde düşünülebileceğini aktarmaktadır.

Fitzpatrick'in, bir çalışma yaparak kamu diplomasisi üzerine yüz elli civarında tanım yapıldığını ortaya çıkardığına dikkat çeken Muharrem Ekşi (2018, s. 135), bu tanımsal sorunsalı iki gerekçeyle açıklamaktadır. Ekşi'ye göre kavramsal çerçeve eksikliğinden ve henüz oluşum sürecinde olan bir kavram olmasından dolayı kamu diplomasisi için bu kadar farklı tanımlama bulunmaktadır.

Öte yandan kamu diplomasisinin 'yumuşak güç' kavramıyla da arasında çok yakın bir ilişki vardır. Joseph S. Nye tarafından ilk kez 1990 yılında ortaya atılan yumuşak güç kavramıyla; ülkelerin değerleri, fikirleri, refah seviyeleri ve sundukları fırsatlar üzerinden, uluslararası alanda cazibe oluşturarak kazandıkları güce vurgu yapılmaktadır. Nye (2005, ss. 14-15), bir ülkenin sadece askeri güç tehdidi ya da ekonomik yaptırımlarla değil, cazibe merkezi hâline gelip, diğer ülkeleri yanına çekerek de dünya siyasetinde istediği sonuçları elde edebileceğini savunmaktadır.

Anlaşılabacağı üzere yumuşak güç ile kamu diplomasisi arasında hem merkezde kamuoyunun yer alması hem de işaret edilen amaç bakımından önemli benzerlikler vardır. Bu nedenle literatürde, yumuşak güç ile kamu diplomasisinin aynı şey olup olmadığına ve iki kavram arasında nasıl bir ilişki olduğuna dair fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Örneğin Nye (Ekşi, 2018, s. 63) kamu diplomasisini, yumuşak gücü harekete geçiren bir araç olarak ele almaktadır. Ancak Nye'nin aksine, aslında yumuşak gücün kamu diplomasisinin bir aracı, bir yönü olduğunu savunan görüşler de ağırlıktadır. Kamu diplomasisinin 'şemsiye bir kavram' olduğunu ve yumuşak gücü de içerisine aldığı ifade eden Muharrem Ekşi (2018, ss. 62-64), kamu diplomasisinin, yumuşak gücü politikaya dönüştüren bir araç olmanın ötesinde sivil toplum temelli, kamuoyu odaklı bir diplomasi yöntemi ve sanatı olduğunu savunmaktadır.

Kamu diplomasisi; yer, ülke ve ulus markalama alanlarıyla da ilişkilendirilerek ele alınmaktadır. Yer ve ülke markalaması kavramlarıyla mekânların, şehirlerin, bölgelerin ya da ülkelerin özelliklerinin öne çıkarılarak imajlarının arttırılmasına işaret edilirken, ulus markalama kavramıyla ise daha çok kültür ve inanç gibi unsurlar üzerinden ulusların kimliklerinin çekici gelecek şekilde markalaşmasına vurgu yapılmaktadır. (akt; Köksoy, 2015, s.47). Köksoy (2015, s. 57), yer ve ülke markalamanın daha çok turizm, dış satım, ürün ve hizmet markaları ile ilgili ekonomik alanda sınırlandırıldığını, ulus markalamanın ise ulus imajı, değer ve kültür politikalarının iletişimi, sembol üretimi gibi unsurlara dayandığını aktarmaktadır.

1996 yılında Simon Anholt tarafından ortaya atılan ulus markalama kavramıyla kamu diplomasisi arasındaki ilişkiye dair de literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Örneğin Mellisen (akt, Ekşi, 2018, s. 148), ulus markalamayı bir kamu diplomasisi tekniği, yöntemi ve sanatı olarak ele almaktadır. Aslı Yağmurlu (2019, ss. 131-134) ise kamu diplomasisi ve ulus markalama disiplinlerini karşılaştırdığı çalışmasında, iki alanın da yumuşak güç kuramına dayandığını ve ikna edici iletişim yöntemlerini kullandığını aktarmaktadır. Ancak Yağmurlu, kuram ve uygulama yönünden kamu diplomasisinin Amerikan, ulus markalamanın ise İngiliz kökenli bir disiplin olduğunu, ulus markalamanın aksine kamu diplomasisinde maddi karşılığın öncelik olmadığını ve ikisinde de yürütme, eş güdüm ve finansal yönden devlet başat bir rol oynasa da, ulus markalamanın Turizm ve Ticaret Bakanlıkları ile Ticaret ve Sanayi Odaları tarafından,

kamu diplomasisinin ise çoğunlukla Dışişleri Bakanlıkları tarafından yürütüldüğünü hatırlatarak, iki disiplin arasında önemli farklılıklar bulunduğunu vurgulamaktadır. Yağmurlu ayrıca kamu diplomasisinin ulus markalamaya göre çok daha kapsayıcı ve süreklilik gerektiren bir çalışma alanı olduğunu savunmaktadır.

Nitekim, anlaşılacağı üzere devletlerin uluslararası alandaki imajlarını geliştirmek, kendi çıkarları doğrultusunda uluslararası kamuoyunu etkilemek gibi faaliyetleri, kamu diplomasisi olarak adlandırılmaktadır. Kamu diplomasisi sürecinde de çeşitli araç ve yöntemlere başvurulmaktadır. Bu sürecin en önemli aktör ve araçlarından bir tanesi de hiç şüphesiz medyadır.

Kamu Diplomasisi - Medya İlişkisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisinde Medyanın İşlevi

Mesajları geniş kitlelere kolay ve hızlı ulaştıran bir araç olmasının yanı sıra medyanın, kitlelerin tutum ve davranışlarını şekillendirme gücü üzerine de bugüne kadar pek çok çalışma yapılmış ve çeşitli kuramlar ortaya atılmıştır. Doğal olarak mesajları hızlı, kolay ve etkili ulaştırma gibi yetiler medyayı, devletlerin kamu diplomasisi uygulamalarının da vazgeçilmez aktör ve araçlarından bir tanesi yapmıştır. Hükûmetler, ülkelerini ve değerlerini dünyaya anlatmak, uluslararası alanda imajlarını korumak veya geliştirmek adına, son yıllarda küresel medyaya daha fazla yatırım yapmaya, bu alana büyük bütçeler ayırmaya başlamışlardır (Aydemir, 2019, s. 109).

Kitap, broşür vb. yayınlar, gazete, dergi, radyo, televizyon ve sinema gibi geleneksel kitle iletişim araçları ve internet teknolojisinin getirdiği yeni iletişim ortamları, ülkelerin kamu diplomasi faaliyetlerinde etkin olarak kullanılmaktadır. Örneğin küresel ölçekte saygınlık kazanmış New York Times, Washington Post ve Le Monde gibi gazetelerde ya da Time, Newsweek ve Le Point gibi dergilerde bir ülke hakkında yayımlanan olumlu bir haber veya makale, o ülkenin kimliğinin markalaşması sürecinde önem taşımaktadır. Radyo ve televizyonlar ise okuma-yazma bilmeyen, az kültürlü kitlelere de kolaylıkla ulaşmakta ve taşıdıkları görsel-işitsel mesajlarla kitlelerin kanaatlerinin istenilen ölçüde şekillenmesini sağlamaktadırlar. Yine fikir veya mesajları insanların bilinçaltına fark ettirmeden empoze edebilen sinema da bir kamu diplomasisi aracı olarak öne çıkmaktadır. Örneğin Hollywood film endüstrisi, Amerikan kamu diplomasisinin önemli sacayaklarından biridir. Meltem Ünal Erzen (2014, ss. 136-137) Hollywood endüstrisinde üretilen filmlerin, ABD'nin dünyada temsil ettiği gelişmişliği ve modern hayatı yansıttığını, ABD kültürünü dünyaya tanıttığını ve ABD'ye hayranlık duyulmasını sağladığını vurgulamaktadır. Erzen ayrıca Hollywood'un, tarihi olayların ve askeri operasyonların anlatıldığı filmleri, ABD politikalarını savunacak şekilde işlediği gerekçesiyle eleştirilere maruz kaldığına da vurgu yapmaktadır. Son olarak çağımızın en önemli iletişim araçlarından olan internet ve sosyal medya ağları

da istenilen mesajların hedef kitlelere ulaştırılmasında etkin olarak kullanılmaktadır. Geleneksel kitle iletişim araçlarına kıyasla çok daha hızlı ve ucuz maliyetle enformasyon akışını sağlayan internet ortamı, aynı zamanda hızlı geri bildirim alma ve geri bildirimlere anında yanıt verebilme özelliğiyle de önemli avantajlar sunmaktadır (Aydemir, 2019, s. 122).

Birçok devlet gibi Türkiye de kamu diplomasisi faaliyetlerinde medyayı etkin bir şekilde kullanmaktadır. Günümüzde uluslararası ölçekte popülerite yakalayan Türk televizyon dizileri ve sinema filmleri, ülkenin imajına olumlu katkılar sunup yabancı turist potansiyelinin artmasına vesile olmaktadır.⁴ Literatürde dizi ve filmlerin Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamalarındaki yeri ve önemi üzerine önemli çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Türk dizilerinin ihracata ve kültür aktarımına katkısını, Diriliş Ertuğrul dizisi örneği üzerinden ele alan Yunus Emre Ökmen ve Oğuz Göksu (2019, s. 285), dizinin Türkiye'nin ve Türk kültürünün cazibe merkezi hâline gelmesinde kritik bir yumuşak güç unsuru hâlini aldığına ve aynı zamanda dış pazara satılmasıyla ülkeye ekonomik gelir sağladığına vurgu yapmaktadırlar.

Öte yandan 1920'de kurulan ve 2000'li yıllarda kamu diplomasisi çerçevesinde yeniden yapılandırılan Anadolu Ajansı (AA) (Ekşi, 2018, s. 376), Türkiye'nin tezlerinin dünya kamuoyuna taşınması sürecinde kritik bir rol oynarken, yine uluslararası televizyon yayıncılığı da Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamalarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda A News gibi özel sermayeli televizyon kanalı örneklerine de rastlanmakta ve kamu yayıncılığı yapan TRT, özellikle öne çıkmaktadır. Günümüzde TRT⁵ bünyesinde ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte yayın yapan onlarca televizyon kanalı bulunmaktadır. İlk kez 1990'lı yılların başlarında uluslararası televizyon yayıncılığına başlayan TRT, bugün TRT World, TRT El-Arabia, TRT Kürdi, TRT Avaz ve TRT Rusça kanallarıyla, Türkiye'nin mesajlarını farklı etnik, dini, kültürel topluluklara taşımaktadır. 2015'te yayın hayatına başlayan İngilizce haber televizyonu TRT World, Türkiye'nin küresel ölçekteki sesi olurken, TRT El-Arabia Arap coğrafyasına, TRT Kürdi ise hem Türkiye içindeki hem de yurt dışındaki Kürtlere ulaşmayı amaçlamaktadır. TRT Rusça kanalı ise Rusçanın konuşulduğu coğrafyaya yayın yapmak amacıyla 2020 yılında dijital platformda faaliyetlerine başlamıştır. TRT'nin bir diğer uluslararası yayın yapan kanalı da bu çalışmada inceleme konusu olan TRT Avaz'dır.

⁴ İletişim Başkanı Fahrettin Altun, 2019 yılında düzenlenen 'Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Dizileri Çalıştayı'nda, Türk dizilerinin 156 ülkeden yaklaşık 500 milyon seyirciye ulaştığını ve Türk dizi sektörünün 350 milyon dolarlık ihracat hacmiyle Amerika'dan sonra ikinci sıraya yerleştiğini söylemiştir. Detaylı bilgi için bkz. "https://www.iletisim.gov.tr/turkce/ yere_l_basin/detay/kamu-diplomasisi-araci-olarak-turk-dizileri-calistayi-duzenlendi"

⁵ TRT hakkında detaylı bilgi için bkz. "<http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>"

Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak TRT Avaz

21 Mart 2009 tarihinde yayın hayatına başlayan TRT Avaz, Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya'ya yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemli aktörlerinden bir tanesidir. Aslında Türkiye'nin bölgeye yönelik yayınlarının geçmişi, TRT Avaz'dan çok daha eskidir. 1990'lı yılların başlarında TRT'nin uluslararası yayın yapan kanalı TRT-INT'in ismi, TRT-INT AVRASYA olarak değiştirilmiş, böylece uluslararası yayıncılık ağı, Avrupa'dan Orta Asya ve Kafkasya'ya kadar genişletilmiştir. 1993 yılından itibaren de TRT-INT & TRT AVRASYA olmak üzere iki farklı kanal ile yayınlara devam edilmiştir (Tongut ve Yavuz, 2014, ss. 137–138).

2001'e kadar TRT AVRASYA, 2009'a kadar da TRT TÜRK'ün üstlendiği Orta Asya ve Kafkasya'ya yönelik yayıncılık görevi, 21 Mart 2009⁶ tarihiyle birlikte TRT Avaz'a devredilmiştir. TRT Avaz ile de ilk zamanlarda Balkanlar'dan Uzakdoğu'ya, Ortadoğu'dan Kafkaslar'a kadar uzanan geniş bir coğrafyada yayın yapmak hedeflenmiştir. (TRT 2009 Faaliyet Raporu, 2009, s. 39) Ancak 2017 sonu itibarıyla Balkanlar,⁷ yayın coğrafyasından çıkarılmıştır.

TRT Avaz, günümüzde Uzak Asya'dan Moldova Gagavuz Yeri Özerk Bölgesi'ne kadar yayınlarını ulaştırmaktadır. Kanalın hedef coğrafyası; 'merkez ve çevre ülkeler' olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Azerbaycan 'merkez ülkeleri' oluştururken, bunların dışındaki diğer ülkeler ise 'çevre ülkeler' olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca etnik farklılığa rağmen Tacikistan da Türk kültür dairesi içerisinde konumlandırılarak, 'çevre ülkelere' dâhil edilmektedir (Parim, 2020, s. 118).

Öte yandan daha önce de belirtildiği üzere bu çalışmanın temelini; TRT Avaz'ın, Türkiye'nin bölge ile arasındaki etnik, dinsel ve kültürel bağlarını öne çıkarmayı amaçladığı savı oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle TRT Avaz'ın, söylemlerini ortak dil, ortak tarih, ortak kültür, ortak din vs. gibi milleti meydana getiren öğeler üzerine inşa ettiği; Türkiye'nin bölgeyle arasındaki, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel ilişkileri geliştirme sürecinde Türk milliyetçiliği ideolojisini bir araç hâline getirdiği savunulmaktadır. Bu nedenle tam da burada milliyetçilik ideolojisine ve millet kavramına değinmek, çalışmanın daha iyi anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Milliyetçilik Bağlamında TRT Avaz Yayınları ve Gaspıralı

Son iki yüz yıllık süreçte toplumsal hayatı ve dünya siyasetini derinden etkileyen modern milliyetçilik ideolojisi üzerine çalışmalar yapılırken, özellikle 'millet' kavramı-

⁶ 21 Mart, aynı zamanda Türk kültür ve mitolojisinde önemli bir yer tutan Nevruz Bayramı'nın kutlandığı tarih olması nedeniyle bilinçli olarak belirlenmiştir.

⁷ Balkanlar ve Avrupa'da yaşayan vatandaşlar ve soydaşlar, günümüzde TRT Türk'ün yayın coğrafyası içerisinde yer almaktadır.

na odaklanılmaktadır. Zaten adından da anlaşılacağı üzere milliyetçiliğin temelinde millet vardır. Milliyetçilik, kısaca milleti meydana getiren öğelerin yüceltilmesi, söylem ve ideoloji hâlini almasıdır. Millet ise kimilerine göre; ortak kültür, din, dil, ırk, tarih gibi öğelerden oluşurken, kimileri ise mensubiyet bilinci, beraber yaşama iradesi vb. değerlerle milleti açıklamaktadır. Örneğin milliyetçilik çalışmalarının kurucularından bir tanesi kabul edilen Anthony D. Smith (2017, s. 70), tarihi bir toprak ya da ülkeyi, ortak mit ve tarihi belleği, ortak kitlesel kamu kültürünü, ortak ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan insan topluluklarını millet olarak tanımlamaktadır.

Milliyetçilik çalışmalarında öne çıkan bir diğer isim de Benedict Anderson'dır. Milletlerin 'hayal edilmiş siyasi cemaatler' olduğuna dikkat çeken Anderson'a (2017, ss.20-21) göre, en küçük milletin üyeleri bile diğer üyelerle tanışmadan, onlar hakkında hiçbir şey işitmeden, o üyelerle aynı milletten olduğunun hayaliyle yaşamaktadırlar. Anderson ayrıca milletin sınırlı ve egemen olarak hayal edildiğine de vurgu yapmaktadır. Sınırlı olmasının nedeni; en büyük milletin bile ötesinde başka milletlerin yaşaması, egemen olmasının nedeni ise; Aydınlanma felsefesinin, devrimlerin, gücünü tanrıdan aldığı düşünülen hanedanların meşruiyetinin giderek yok olduğu bir dönemde ortaya çıkmasıdır.

Türk Dil Kurumu çevrim içi sözlüğünde ise millet için, "Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus" tanımı yapılmaktadır ("Türk Dil Kurumu Sözlükleri", 2021). Milliyetçilik çalışmalarının bir diğer önemli ismi Ernest Gellner (2018, s. 78) da iki insanın aynı ulustan olabilmemesinin yolunun, aynı kültürü paylaşmaları ve birbirlerini aynı ulusun üyeleri olarak kabul etmelerinden geçtiğini savunmaktadır.

Türk milliyetçiliğinin 'fikir babası' kabul edilen Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp gibi isimlerin tanımlamalarında da bu 'ortak payda' vurguları vardır. Akçura (2018, ss. 17), milleti en genel ifadeyle, "İrk ve dil birliğinden dolayı toplumsal vicdanında birlik meydana gelmiş bir insan topluluğu" olarak görürken, Gökalp (2012, s. 27) ise, "Din, dil, ahlak ve bütün güzel sanatlar bakımından ortak olan, yani aynı eğitimi almış kişilerden oluşan topluluk" tanımlamasını yapmaktadır.

Türk milliyetçiliğinin 'fikir babası' olarak görülen bir diğer isim ise İsmail Gaspıralı'dır. 1851 yılında Kırım Avcıköy'de dünyaya gelen Gaspıralı, yaşamı boyunca yaptığı çalışmalarla sadece Kazan ve Kırım Türkleri içerisinde değil, bütün Türk dünyasında Türkcülük fikrinin oluşmasına ve yayılmasına katkılar sağlamıştır (Orkun, 1977, s. 70). Türkler arasında 'dilde, fikirde ve işte birlik' sağlamak şiarıyla hareket eden Gaspıralı'nın, bu kapsamda yaptığı işlerden bir tanesi, Tercüman gazetesini yayın hayatına kazandırmaktır. Rus hükûmetiyle verilen uzun süreli mücadelenin ardından, gazetesinin ilk nüshası 10 Nisan 1883 yılında basılmıştır (Turhan, 2013, s. 157).

Necip Hablemitoğlu (2017, s. 83), 23 Nisan 1918'e kadar yayın hayatına devam eden Tercüman'ın, Türk dünyasının en çok okunan gazetesi olmayı başardığını ve Rusya çatısı altında yaşayan Türklerin, kimliklerini korumasında büyük bir rol üstlendiğini aktarmaktadır. Yusuf Akçura (2018, s.100) ise Tercüman'ın en önemli misyonunun; Türklere kendi dilinde bilgi vermek ve Avrupa'daki gelişmeleri aktarmak olduğunu vurgulamaktadır. Ziya Gökalp (2012, s. 14) de, "Tercüman gazetesini Kuzey Türkleri kadar Doğu Türkleriyle Batı Türkleri de anlardı" diyerek, bu gazetenin Türk topluluklarının dilde birleşebileceğinin en açık göstergesi olduğunu savunmaktadır.

Gaspıralı'nın Tercüman gazetesinden yaklaşık bir asır sonra kurulan TRT Avaz kanalının da temelinde benzer kaygıların taşıdığı anlaşılmaktadır. Çalışmada bu kanalın oluşmasındaki en basit örnek, TRT Avaz'ın jeneriğinde Gaspıralı'nın 'dilde, fikirde, işte birlik' sloganının kullanılmasıdır. TRT Avaz Dış İlişkiler ve Kurumsal İletişim Sorumlusu Gökçen Ođan (Parim, 2020, ss. 221-222), kanalın 2017 yılı sonu 2018 yılı başlarında yeniden yapılanma sürecine girdiğini ve bu kapsamda düzenlenen bir çalıştayda öne çıkan 'dilde, fikirde işte birlik' sloganının, TRT Avaz'ın adeta misyonu hâline geldiğini aktarmaktadır. "Biz şu anda İsmail Gaspıralı'nın bundan yıllar önce ortaya koyduğu Tercüman'ın yapmaya çalıştığı şeyi yapmaya çalışıyoruz" diyen Ođan, bu amacın kendileri için bir Kızıl Elma, İsmail Gaspıralı'nın da bir idol olduğunu vurgulamaktadır.

Çalışmanın Amacı, Yöntemi ve Sınırlılıkları

Bu çalışma; 'dil, fikir ve iş birliği kurmak' amacı doğrultusunda, TRT Avaz kanalının nasıl bir yayın stratejisi belirlediğine odaklanmış ve yayınlar üzerinden Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya'ya yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinde, Türk milliyetçiliği ideolojisini nasıl çerçevelediğini anlamaya çalışmıştır.

Bu kapsamda çalışmanın hazırlandığı dönem içerisinde gelişigüzel (haphazard) örnekleme yaklaşımıyla seçilen TRT Avaz'ın 6 Ocak - 6 Şubat 2020 tarihleri arasındaki uluslararası⁸ yayınları ele alınmıştır. Belirlenen tarihler arasında yayınlanan 107 farklı içerik, öncelikle türlerine⁹ göre; 'Kültür/Tarih', 'Haber', 'Drama', 'Çocuk', 'Ekonomi/

⁸ TRT Avaz, ulusal ve uluslararası olmak üzere iki farklı yayın yapmaktadır. Kanalın uluslararası bölümü, Türkiye'deki izleyicilere kapalıdır. Böylece TRT'nin diğer kanalları için üretilen ve TRT Avaz'ın uluslararası bölümünde yer bulan içeriklerin, Türkiye'de kendi kanalları üzerinden izlenmesi sağlanmaktadır. (Parim, 2020, s. 119).

⁹ Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), televizyon program türleri konusunda kapsamlı bir sınıflandırma yapmıştır. Detaylı bilgi için bkz. (<https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/Download/BilgiMerkezi/Program%20T%C3%BCrleri%20Kod%20Kitap%C3%A7%C4%B1C4%9F%C4%B1.pdf?download=true>) Bu çalışmadaki program sınıflandırması da büyük oranda RTÜK ile benzerlik taşımaktadır. Ancak kanalın yayın stratejisi ve çalışmanın problemi doğrultusunda birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin RTÜK, gerçek hayat hikâyelerini içeren programları ve sağlık programlarını farklı kategoriler altında ele alırken, bu çalışmada bu tür programlar 'Sosyal İçerikli' kategorisi altında toplanmıştır. Yine RTÜK, sektör tanıtım programlarını 'Kültür' kategorisi altında ele alırken, bu çalışmada TRT Avaz'ın, Türkiye ile bölge arasındaki ekonomik iş birliğini artırmaya yönelik yayınlar yapıp yapmadığının daha iyi irdelenmesi adına 'Ekonomi/Bilim/Teknoloji' kategorisi oluşturulmuş ve sektör tanıtım programları bu kategoride sınıflandırılmıştır.

Bilim/Teknoloji', 'Dini', 'Sosyal İçerikli' ve 'Eğlence/Müzik' olmak üzere toplam 8 kategoriye ayrılmıştır. Tarih, kültür, gezi programları ve belgeselleri 'Kültür/Tarih', haber bültenleri ve haber programları 'Haber', sinema filmleri, televizyon film ve dizileri 'Drama', çizgi filmler ve çocuklara yönelik içerikler 'Çocuk', müzik ve eğlence içerikli programlar 'Eğlence/Müzik', ekonomiye, bilime ve teknolojiye ilişkin program ve belgeseller 'Ekonomi/Bilim/Teknoloji', dini içerikli program ve belgeseller 'Dini', sağlık programları, toplumsal meselelerin ele alındığı program ve belgeseller vb. türler ise 'Sosyal İçerikli' başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Son olarak bayramlar, kurtuluş günleri, yaslar, kutlamalar vb. özel günlerde yapılan yayınlar ise yine 'Kültür/Tarih' kategorisinde ele alınmıştır.

Aynı zamanda burada yayınların diline ve TRT Avaz'ın özel içeriği olup olmadıklarına da bakılarak, 'TRT Avaz'da Yayınlanan Program Türleri ve Yayın Özellikleri' başlıklı bir tablo hazırlanmıştır. Daha sonra programların genel formatlarına bakılmış ve TRT Avaz'ın yayın stratejisini yansıttığı düşünülen kimi içeriklerin, 6 Ocak - 6 Şubat 2020 tarihleri arasındaki herhangi bir bölümü üzerine betimleyici bir inceleme yapılmıştır.

Tablo 1: TRT Avaz'da Yayınlanan Program Türleri ve Yayın Özellikleri
(6 Ocak - 6 Şubat 2020 tarihleri arasındaki yayınlar)

Programın Adı	Süresi (Dakika)	Programın Dili	Programın Türü	Programın Ünitesi
Köklerin İzinde	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Kültür Sanat Avaz	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Göçen Lezzetler	45	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Eski Topraklar	20	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
İlber Ortaylı ile Kadim Şehirler	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Miras	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Sürgünün Sessiz Tanıkları Ahıska Türkleri	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Kuşaktan Kuşağa	10	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
3. Kılıç	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Merhaba	15	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Avrasya Seyir Defteri	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Miras Coğrafyalar	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Dunganlar	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Yedi İklim Dört Bucak	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Ahal Teke	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz
Yıllar Geçse de	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Avaz

Programın Adı	Süresi (Dakika)	Programın Dili	Programın Türü	Programın Ünitesi
16.Konya Mistik Müzik Festivali	60	Türkçe	Kültür/Tarih	Özel Yayın
Türkler	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Kültür/Tarih	TRT TV. Dairesi
Yesi'den Avrupa'ya Taşınan Köz	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT TV. Dairesi
Yoldan Çık	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Haber
Asırlık Lezzetçiler	15	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Haber
Doğadaki İnsan	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Haber
3'Te 3 Tarih	60	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT 1
Büyük Ustalar	15	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT 1
Evliya Çelebi	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Kültür/Tarih	TRT 2
Nakkaşın Fırçası	105	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT 2
Murat Boncuk'la Atölye	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Kültür/Tarih	TRT 2
Eskici	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT 2
Tiyatro Dünyası	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT 2
Sarayın Lezzetleri	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT 2
Medeniyet Kaşifleri	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Kültür/Tarih	TRT Belgesel
İz	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Kültür/Tarih	TRT Belgesel
Doğu'nun Kayıp Silüetleri	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Kültür/Tarih	TRT Belgesel
Ailenin Yeni Üyesi	60	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Belgesel
Bir Türk Filmcinin Dünya Yolculuğu	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Kültür/Tarih	TRT Belgesel
Kadim Tıbbın Sırları	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Belgesel
Pamir Buluşması	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT İç Yapımlar
Semtler ve Suretler	30	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT HD
Mavi Yeşil	15	Türkçe	Kültür/Tarih	TRT Türk
Avrasya Gündemi	60	Türkçe	Haber	TRT Avaz
Avaz Haber	30	Türkçe	Haber	TRT Avaz
Kazakistan Haber	5	Kazakça	Haber	TRT Avaz
Kırgızca Haber	5	Kırgızca	Haber	TRT Avaz
Özbekçe Haber	5	Özbekçe	Haber	TRT Avaz
Türkmence Haber	5	Türkmence	Haber	TRT Avaz
Azerbaycan Haber	5	Azerbaycan Türkçesi	Haber	TRT Avaz
Rusça Haber	5	Rusça	Haber	TRT Avaz
Haber	20	Türkçe	Haber	TRT Avaz

Programın Adı	Süresi (Dakika)	Programın Dili	Programın Türü	Programın Ünitesi
Benim Adım Melek	160	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Drama	TRT 1
Yalaza	135	Türkçe	Drama	TRT 1
Vuslat	160	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Drama	TRT 1
Diriliş 'Ertuğrul'	150	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Drama	TRT 1
Yunus Emre 'Aşkın Yolculuğu'	70	Rusça Dublaj	Drama	TRT 1
Kalk Gidelim	160	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Drama	TRT 1
Payitaht 'Abdülhamid'	160	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Drama	TRT 1
Tek Yürek	160	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Drama	TRT 1
6 Mantı	60	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Drama	TRT 1
Halka	160	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Drama	TRT 1
İmkânsız Olasılık	105	Türkçe	Drama	TRT TV. Dairesi
Osmanlı Subayı	100	Türkçe	Drama	TRT TV. Dairesi Ortak ve Dış Yap.
Cengiz'in Çocukları	100	Türkçe	Drama	Alım Müdürlüğü
Kırıntılar	105	Türkçe	Drama	TRT 1
Kardeşim İçin Der'a	100	Türkçe	Drama	TRT 1
Davetsiz	105	Türkçe	Drama	TRT TV. Dairesi Ortak ve Dış Yap.
Koyverdin Gittin Beni	135	Türkçe	Drama	TRT 1
Atçalı Kel Mehmet	100	Türkçe	Drama	TRT TV. Dairesi Ortak ve Dış Yap.
Canım Kardeşim	10	Türkçe	Çocuk	TRT Çocuk
Elif'in Düşleri	15	Türkçe	Çocuk	TRT Çocuk
Kuzucuk	15	Türkçe	Çocuk	TRT Çocuk
Aslan	10	Türkçe	Çocuk	TRT Çocuk
Kare	15	Türkçe	Çocuk	TRT Çocuk
Maysa ile Bulut	15	Türkçe	Çocuk	TRT Çocuk
Biz İkimiz	10	Türkçe	Çocuk	TRT Çocuk
Tozkoparan	75	Türkçe	Çocuk	TRT 1
Dünyaya Açılanlar	50	Türkçe	Ekonomi/Bilim/ Teknoloji	TRT Avaz
Hayal Kurucular	30	Türkçe	Ekonomi/Bilim/ Teknoloji	TRT Avaz
Sanayi Savaşları	60	Türkçe	Ekonomi/Bilim/ Teknoloji	TRT Belgesel

Programın Adı	Süresi (Dakika)	Programın Dili	Programın Türü	Programın Ünitesi
Divan-ı Hikmet Sohbetleri	30	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Dini	TRT Avaz
Rusya Müslümanları	30	Türkçe	Dini	TRT Avaz
Müslüman Gibi Yaşamak	60	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Dini	TRT Belgesel
Fihi Ma Fih	30	Türkçe	Dini	TRT Anadolu
Türkistan'ın İslam Mirası	30	Türkçe	Dini	TRT Anadolu
Vatanım Türkiye	30	Türkçe	Sosyal İçerikli	TRT Avaz
Göçle Giden, Göle Gelen	60	Türkçe	Sosyal İçerikli	TRT Türk
Afgan Kömürü	30	Türkçe	Sosyal İçerikli	TRT Belgesel
Şehirler ve Hayatlar	45	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Sosyal İçerikli	TRT Belgesel
Hastane İstanbul	60	Türkçe (Rusça Altyazılı)	Sosyal İçerikli	TRT Belgesel
Savunma Sanatları	60	Türkçe	Sosyal İçerikli	TRT Belgesel
Dr. Yerebakan ile Hayatın Ritmi	75	Türkçe	Sosyal İçerikli	TRT 1
Reçetesiz Hayat	30	Türkçe	Sosyal İçerikli	TRT Haber Dairesi
Sağlık Elçileri	20	Türkçe	Sosyal İçerikli	TRT TV. Dairesi
Benim Bir Günüm	30	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT Avaz
Rastgele	135	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT 1
3'Te 3 Bir Zamanlar	120	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT 1
Misafirim Var	75	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT 1
Ailem, Odam ve Ben	60	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT 1
Albümlerden	60	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT Müzik
Müzik Mutfağı	30	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT Müzik
Yüksek Performans	30	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT Müzik
Klipark	30	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT Müzik
Yaylamin Dili	30	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT Müzik
Kerkük Türküleri	30	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT Müzik
Binbir Renk	30	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT Müzik
Melodika	30	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT Müzik
Aramızda Müzik Var	40	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT 2
Dünya Müzik Gelenekleri	20	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT 2
Opera Dünyası	30	Türkçe	Eğlence/Müzik	TRT 2

Tablo 1'de görüldüğü üzere; 107 adet içeriğin 39 tanesi 'Kültür/Tarih', 18 tanesi 'Drama', 9 tanesi 'Sosyal İçerikli', 16 tanesi 'Eğlence/Müzik', 9 tanesi 'Haber', 8 tanesi 'Çocuk', 5 tanesi 'Dini', 3 tanesi ise 'Ekonomi/Bilim/Teknoloji' kategorisindedir. Yine 107 adet içeriğin 31 tanesinin TRT Avaz özgün içeriği olduğu görülmektedir. Geri kalan içerikler ise TRT'nin farklı ünitelerinde üretilmiş ve daha önce TRT'nin farklı kanallarında ekrana gelmiştir. TRT Avaz'ın özgün içeriklerinden ise 16 tanesi, 'Kültür/Tarih' kategorisinde ele alınabilecek program ve belgesellerdir. Diğer içeriklerin 9 tanesi 'Haber', 2 tanesi 'Ekonomi/Bilim/Teknoloji', 2 tanesi 'Dini', 1 tanesi 'Sosyal İçerikli', 1 tanesi de daha çok 'Eğlence/Müzik' kategorisindedir.

Öte yandan yine Tablo 1'de görüldüğü üzere; Yunus Emre 'Aşkın Yolculuğu' dizisi Rusça dublajlı, haber bültenlerinden de 6 tanesi bölge dillerinde ekrana gelmiştir. Diğer tüm içerikler Türkçedir. Ayrıca 22 adet içerik de Rusça altyazı ile desteklenmiştir.

Kültür/Tarih Program ve Belgeselleri

6 Ocak - 6 Şubat 2020 tarihleri arasında yayınlanan 107 adet içerikten 39 tanesinin, 32 adet özel içerikten de 16 tanesinin Kültür/Tarih kategorisinde yer alması, TRT Avaz'ın daha çok kültür ve tarih ağırlıklı bir kanal olduğunu göstermektedir. Kültür/Tarih kategorisi içerisindeki içeriklerden Köklerin İzinde belgeselinde, Türk topluluklarının tarihinde önemli yer tutan yazarlar, sanatçılar ve fikir insanları anlatılırken, Kültür Sanat Avaz programında ise Türk dünyasından kitaplar, edebiyatçılar, müzisyenler, şairler, şairler, ressamlar vs. hakkında konuşulmaktadır. Yine Göçen Lezzetler belgeselinde çeşitli savaşlar, baskılar ve zulümler nedeniyle Anadolu'ya göçen insanların tarihleri ve kendilerine özgü yemekleri, Eski Topraklar belgeselinde Orta Asya ve Kafkasya'dan Türkiye'ye göç etmiş insanların hikâyeleri, Sürgünün Sessiz Tanıkları Ahıska Türkleri belgeselinde 1944 yılında Ahıska'dan baskı ve zulümlerle sürülen Türklerin hikâyeleri, Yıllar Geçse de belgeselinde ise Türk dünyasında yaşları bir asra yaklaşan yaşlıların hikâyeleri izleyici ile buluşturulmaktadır. Miras ve Kuşaktan Kuşağa belgesellerinde ise Türklerin ortak kültürel öğeleri ele alınmaktadır.

Diğer taraftan İlber Ortaylı ile Kadim Şehirler programı, Orta Asya coğrafyasındaki önemli şehirlerin tarih, inanç, bilim ve kültürlerini anlatan bir gezi-tarih programıdır. Ünlü Tarihçi Prof. Dr. İlber Ortaylı, ziyaret ettiği şehirlerin sembolik mekânlarını, çarşılarını, pazarlarını, müzelerini gezmekte ve bu şehirlerin tarihlerini, kültürlerini, geleneksel yiyecek-iceceklerini, yaşam biçimlerini vs. anlatmaktadır. 3. Kılıç belgeselinde ise Kurtuluş Savaşı yıllarında Buhara Halk Cumhuriyeti'nin Mustafa Kemal Atatürk'e hediye ettiği üç kılıcın hikâyesi ekrana taşınmaktadır. Yine Ahal Teke'de isminden de anlaşılacağı üzere Türkmenistan ile özdeşleşmiş Ahal Teke atı ve Türkmenistan'daki At Bayramı, Dunganlar'da ise Kırgızistan sınırları içerisindeki Müslüman topluluklarından olan Dunganlar anlatılmaktadır.

Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye gelen insanların konuk edildiği Merhaba programında ise sunucu ile konuk, Türkiye'nin herhangi bir şehrini gezmekte ve şehre özgü yemekleri tatmaktadırlar. Yedi İklim Dört Bucak programı da Türkiye'nin tarihi ve kültürel mekânlarını, yemek kültürünü ve unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarını anlatmaktadır.

Son olarak TRT Avaz'ın özgün içeriklerinden Avrasya Seyir Defteri belgeseli, hem Avrasya bölgesindeki demir yolu hatlarının hikâyelerini hem de bu demiryolları hatlarının geçtiği şehirlerin önemleri ve o bölgelerde yaşayan Türklerin tarihlerini izleyiciyle buluştururken, Miras Coğrafyalar belgeseli ise Türklerin 'ata yurdu' kabul edilen bölgelerin doğasını, yaban hayatını, oradaki insanların kültürlerini ve yaşam biçimlerini ekrana taşımaktadır.

TRT Avaz'ın özgün içeriklerinde Türkiye ile bölge arasındaki ortak kimliğe vurgu yapan mesajlara sıkça rastlanmaktadır. Örneğin Köklerin İzinde belgeselinin 30 Ocak 2020 tarihinde ekrana gelen 14. bölümde, 1885-1935 yılları arasında yaşayan, Kazakistan'ın bağımsızlık mücadelesinin ve Kazak edebiyatının sembol isimlerinden olan Mirjakıp Dulatov'un hayatı anlatılmaktadır. Belgeselde bir taraftan Dulatov'un tarihteki önemi, Kazakistan'dan ve Türkiye'den bilim insanlarının ağzından ekrana yansırken diğer taraftan ise Dulatov'un yaşamı, figüranlar vasıtasıyla dramatize edilerek canlandırılmaktadır. Yine belgeselde Dulatov'un sadece Çarlık Rusya karşısında Kazak halkının uyanışının sembol isimlerinden bir tanesi olmadığı, aynı zamanda Türk dünyası için de önemli bir şahsiyet olduğu vurgulanmaktadır. Belgeselde Dulatov'u anlatan isimlerden bir tanesi olan Doç. Dr. Güljanat Kurbangaliyeva Ercilasun, "Mirjakıp Dulatov sadece Kazakları değil, Türk dünyasını uyandıran şairlerden bir tanesi" ifadesini kullanmaktadır. Belgeselin dış sesinde de "Uyan Kazak, kaldır başını' bu ses bütün Türk dünyasına dalga dalga yayılmaya başlar" sözleri duyulmaktadır. Böylece Dulatov'un şiirinin o dönemde bütün Türk toplulukları arasında karşılık bulduğuna vurgu yapılmaktadır. Son olarak belgesel, "Mirjakıp her zaman çok sevdiği Kazaklara ve tüm Türk dünyasına seslenmeye devam etmektedir: Uyan, uyan, uyan" sözleriyle son bulmaktadır. Nitekim ortak Türk kimliğine vurgu yapan bu tür milliyetçi söylemler, belgeselde sıkça duyulmaktadır. Böylece Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki duygusal bağların daha da güçlenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Öte yandan TRT Avaz'ın özgün içeriği olmasa da kanalın yayın stratejisi ile örtüşen program ve belgeseller de yayın akışında yer bulmaktadır. Örneğin Türklerin Uzak Asya'dan başlayıp Avrupa içlerine kadar uzanan serüvenini, coğrafya ve zaman bütünlüğüyle izleyici ile buluşturan Türkler belgeselinde, Van'ın Erciş İlçesi'ne bağlı Ulupamir köyünde yaşayan Kırgızları konu alan Pamir Buluşması belgeselinde, Anadolu'daki medeniyetlerin bilinmeyen yönlerinin ve Anadolu'nun inanç tarihinin ekrana

taşındığı Medeniyet Kâşifleri belgeselinde ve Ahmet Yesevi, Muhiddin-i Arabi, Mevlâna, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli ve Ahi Evran gibi mutasavvıflar yoluyla İslam'ın Asya'dan Avrupa'ya kadar yayılma serüvenini anlatan Yesi'den Avrupa'ya Taşınan Köz belgeselinde, Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki 'ortak kimliği' öne çıkaracak mesajlara sıkça rastlanılmaktadır. Yine Türk tarihi ve kültüründe önemli yer tutan eşyaların tanıtıldığı Murat Boncuk'la Atölye programı da bu bağlamda kanalın yayın stratejisi ile uyumaktadır.

Türkiye'deki kahverengi tabela statüsündeki tarihi-turistik yerleri ekrana getiren Yoldan Çık, Türkiye'deki köklü lokantaları ve Anadolu'nun yemek kültürünü anlatan Asırlık Lezzetçiler, İstanbul'un tarihi semtlerinden Balat'taki mezatçılık kültürünü izleyici ile buluşturan Eskici, hem Osmanlı padişahlarının beslenme kültürünü, sofrada adabını ve dönemin mutfak ekonomisini hem de Osmanlı izleri taşıyan şehirleri anlatan Sarayın Lezzetleri, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nde hayata geçirilen şifahanelerin, dönemin sağlık sisteminin ve yine o dönemlerden bugüne kadar ulaşan tedavi yöntemlerinin ele alındığı Kadim Tıbbın Sırları, İstanbul'un tarihi semtlerinin ekrana taşındığı Semtler Suretler ve Türkiye'de geçmişte liman olarak kullanılan koyların tarihi su altı zenginlikleri, doğal çevresi ve varsa bölgedeki antik kentlerin ekrana taşındığı Mavi Yeşil gibi içerikler ise Türkiye'nin tarihi-kültürel mirasını, turizm potansiyelini ve yemek kültürünü hedef coğrafyaya taşımaları bakımından kamu diplomasisi bağlamında önem taşımaktadırlar. Ancak Serdar Kılıç'ın doğayı gezip ilkel yöntemlerle doğada yaşam sürmeyi anlattığı Doğadaki İnsan, yarışmacıların tarih bilgisinin ölçüldüğü 3'te 3 Tarih, sanayileşme ile birlikte Anadolu'da giderek önemini yitiren, unutulmaya yüz tutan mesleklerin ele alındığı Büyük Ustalar, Seyyah Evliya Çelebi'nin rotasındaki şehirlerin, Evliya Çelebi'nin anlattığı ayrıntılarla yeniden anlatıldığı Evliya Çelebi, minyatür sanatı üzerinden tarih, edebiyat ve sanat konularının ele alındığı Nakkaşın Fırçası, tiyatroya dair her şeyin ekrana taşındığı Tiyatro Dünyası, daha çok farklı coğrafyalardaki toplulukları Türkiye'deki izleyiciye tanıtmayı amaçlayarak hazırlandığı anlaşılan Doğu'nun Kayıp Silüetleri, Hindistan, Çin, Nepal, Endonezya, vs. gibi dünyanın herhangi bir ülkesindeki aileye konuk olunarak, o ailenin yaşamının anlatıldığı Ailenin Yeni Üyesi ve ülkelerin kültürleri, inançları, tarihi ve doğal güzelliklerinin ekrana taşındığı Bir Türk Filmcinin Dünya Yolculuğu adlı içeriklerde, Türkiye'nin bölgeye yönelik kamu diplomasisi politikalarını destekleyecek mesajlar pek bulunmamaktadır. İz belgeseli ise her ne kadar Pamir Buluşması gibi Van'ın Ulupamir köyünde yaşayan Kırgızları anlatsa da belgeselde, Türkiye-Kırgızistan ilişkilerinin gelişmesine katkı sunacak mesajlara pek rastlanılmamaktadır. Hatta belgeselin kahramanı Cemil, kimi yerlerde Ulupamirli Kırgızların Türkiye'de kendilerini 'yabancı' olarak hissettiklerini vurgulamaktadır. Bu nedenle İz belgeselinin kanalın yayın stratejisiyle ters düştüğünü söylemek yanlış olmayacaktır.

Nitekim ‘Kültür/Tarih’ kategorisi altında ele alınan program ve belgesellere genel olarak bakıldığında; TRT Avaz’ın özgün içeriklerinin hemen hepsinde ortak Türk kimliğini görünür kılabilecek mesajlar bulunmaktadır. Yine daha önce TRT’nin farklı kanalları için hazırlanmış olsalar da ortak kimliğe vurgu yapacak mesajlar taşıyan içeriklere de rastlanmaktadır. Ayrıca Türk kimliğini öne çıkarmasa da Türkiye’nin turizm potansiyelini hedef coğrafyaya tanıtabilecek program ve belgeseller de kanalda yer bulmaktadır. Bir başka önemli detay ise içeriklerin tamamının Türkçe yayınlanmasıdır. Böylece hedef coğrafyada Türkçe’nin yaygınlaştırılması sağlanmaktadır. Bu da kanalın ‘dil birliği’ amacı için kritik bir önem taşımaktadır.

Haber Program ve Bültenleri

TRT Avaz’ın ‘Haber’ kategorisindeki içeriklerinde, gün içerisinde ekrana gelen haberlerin çok büyük bir kısmı aynıdır. Gündem; Türkiye’de, Türk Cumhuriyetlerinde ve dünyada gün içerisinde öne çıkan meselelerden oluşmaktadır. Haberler genellikle TRT’nin ortak haber havuzundan çekilmekte ya da varsa TRT Avaz’ın gün içerisinde ürettiği özel haberler ekrana taşınmaktadır. Haber program ve bültenlerinin çeşitliliğinin bu kadar fazla olmasının sebebi ise günün farklı saatlerinde farklı izleyicilere ulaşma çabasıdır (Parim, 2020, ss. 161-162). Ayrıca bölge dillerindeki 5’er dakikalık bültenlerle de yine Türkçe bilmeyen seyircilere ulaşmanın hedeflendiği anlaşılmaktadır.

TRT Avaz’ın haber programı ve bültenleri, Türkiye’nin uluslararası alandaki tezleri göz önünde bulundurularak hazırlanmakta ve böylece bölgede bu tezler doğrultusunda bir kamuoyu oluşturulmaya çalışılmaktadır. Örneğin ‘Haber’ içeriklerinden en kapsamlısı olan Avrasya Gündemi programının 3 Şubat 2020 tarihli bölümünde; Suriye’nin İdlib kentinde yaşanan gelişmeler, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın İdlib’e yönelik açıklamaları ve Kiev ziyareti, koronavirüs salgını, Filistin meselesi, Irak’taki hükümet değişikliği, ABD Dışişleri Bakanı Michael Richard Pompeo ve Rusya Başbakanı Mihail Misustin’in Kazakistan ziyaretleri ve Pompeo’nun Kazakistan ziyaretinin ardından yaptığı Özbekistan ziyareti ekrana gelmektedir. Programın ilk haberi; Suriye’deki rejim güçlerinin İdlib’de Türk askerlerine karşı yaptığı saldırıdır. Programın sunucusu haberin anonsunu, “Sevgili seyirciler Esed rejimi Türk askerini hedef aldı. Hain saldırıda 4 askerimiz şehit oldu. 1’i ağır 9 askerimiz de yaralandı. Alçak saldırıya Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı topçu birlikleri anında karşılık verdi. Belirlenen hedefler F-16 uçaklarınca vuruldu” sözleriyle yapmaktadır. Perfore metni ise “Aylardır sivilleri hedef alan rejim, bu kez Türk askerine saldırdı. İdlib’de Esed güçlerinin hain saldırısında 4 asker şehit oldu. 1’i ağır 9 asker ise yaralandı” şeklinde başlamaktadır. Bir taraftan bu cümleler duyulurken diğer taraftan ise uçaklardan atılan bombalar, yıkık binaların arasında çaresizce kaçmaya çalışan siviller ve hastane görüntüleri ekrana yansımaktadır. Ardından İdlib’de bir insanlık dramı yaşan-

diği, Türk askerinin de çatışmaların önlenmesi için oluşturulan gözlem noktalarına sevkiyat yaparken saldırıya uğradığı aktarılmakta ve Türk askerinin bu 'hain', 'alçak' saldırıya yerden ve havadan anında karşılık verdiği vurgulanmaktadır. 'Hain saldırı' vurgusu, haberin KJ kısmında da yer almaktadır.

Görsel 1: İdlib Haberinden Bir Görüntü

Ekranaya getirilen ikinci haberde ise İdlib'de yaşanan olay karşısında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın verdiği tepki ele alınmaktadır. Erdoğan açıklamasında "ilk belirlemelere göre 30-35 Suriyelinin etkisiz hâle getirdiğini ve karşı taraftan 46 hedefe 122 fırtına, 100 havan atışı yapıldığını" aktarmaktadır. Yine olay 'hain saldırı' olarak sunulmakta ve Erdoğan'ın ilerleyen günlerde Suriye'ye operasyon yapılabileceği, Rusya'nın bu operasyona engel olmaması gerektiği mesajı da ekrana taşınmaktadır. Yine Ankara'dan çeşitli siyasetçilerin açıklamaları da izleyiciye sunulmakta ve yaklaşık 18 dakika süren İdlib dosyası böylelikle kapatılmaktadır.

İdlib meselesinin ele alınış biçimine bakıldığında haberin 'biz-onlar' karşıtlığı üzerine kurgulandığı hemen göze çarpmaktadır. İdlib'de yaşanan olayların çok trajik bir boyuta ulaştığı ve 'bizim' yani Türkiye'nin 'bölgedeki çatışmaları önlemek' gibi iyi niyetli bir amacımız olduğu vurgulanırken, 'onlar'ın yani Türkiye'nin söylemiyle 'Esed rejiminin' ise sivil halka zulmettiği aktarılmaktadır. Yine gündemdeki diğer önemli gelişmeler de bu şekilde Türkiye'nin bakış açısıyla çerçevelenerek

sunulmaktadır. Sonuç olarak buradan hareketle TRT Avaz'ın haber içeriklerinin, kamu diplomasisi sürecinde kritik bir rol üstlendiğini söylemek yanlış bir tespit olmayacaktır.

Dizi ve Filmler (Drama)

'Drama' kategorisinde ele alınan toplam 18 içeriğin hiçbiri TRT Avaz'ın özgün içeriği değildir. Dizilerin tamamı TRT 1 kanalı için üretilmiştir. Filmlerin ise bir kısmı dışarıdan alınmış, bir kısmı da çeşitli yapım şirketleri tarafından TRT için hazırlanmıştır. Ancak bu dizi ve filmlerin TRT Avaz'ın özgün içeriği olmamaları, kanalın yayın stratejisi ile uyumadıkları anlamını taşımamaktadır. Zira örneğin Diriliş Ertuğrul dizisinde, Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki ortak tarihi ve kültürü öne çıkaracak mesajlar yoğun olarak bulunmaktadır. Dizide; Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan hemen önceki dönemde, Haçlı Tapınak Şövalyelerine, Moğollara, Candaroğulları'na, Bizans İmparatorluğu'na ve Emir Saadettin Köpek gibi Selçuklu'ya ihanet eden içerdeki düşmanlara karşı Kayı Obası'nın verdiği mücadele anlatılmakta ve dizinin kahramanı Ertuğrul Gazi, her şeyini Türklük ve İslam davasına adanmış bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca seyircinin millî ve dinî duygularına hitap eden söylem ve simgeler de dizinin hemen her bölümünde bulunmaktadır. Örneğin 19 Ocak 2020 Pazar günü ekrana gelen 134. bölümde; Ertuğrul Gazi kendisine pusu kuran düşmanlardan intikam almak isteyen Beybolat Bey'i, "Öfkeni diri tutasın. Lakin indi sakın olasın. Evvela Abdurrahman kendine gelsin gerisi kolay. Zira azgın çakalın hakkından kızgın kurt gelir" diyerek engellemektedir. 'Kurt' göndermesi bu cümlede hemen dikkat çekmekte ve bu sözcüğün bir gösterge olduğu görülmektedir. Zira kurt, Türk milliyetçileri için özel bir anlam ifade etmekte, Türklüğün simgesi kabul edilmektedir. Yine bir başka sahnede Ertuğrul Bey, diğer Türk obalarını temsil eden bir Bey ile obaların sancaklarının altında Moğollarla yapılacak savaş hakkında istişare etmektedir. İstişarenin sonuna doğru gelindiğinde, Ertuğrul Bey karşısındaki Bey'e "Türk obalarını ayağa kaldırdığımız vakit ufkumuzun da kuvvetimizin de ne kadar ulu olduğunu anlayacaklar" demektedir. Bunun üzerine karşısındaki Bey "Yer ve gök var oldukça ikisinin arasında Türk devleti nizam vermeli. Oğuz atadan beri devlet telakkimiz böyle tanzim edilmiştir. Bu sebeple şuurumuz yok edilmedikçe, yıktıkları sadece bir taht ve taç olur. İmdi de yıkıldı sanılan bir çınardan daha ulu bir devlet doğacaktır. Biz de bütün düzeni en başından buna göre kurduk. Bütün bu işlerin mihenk taşı Söğüt'tür. Bilirsin Ertuğrul Bey" şeklinde yanıt vermektedir. Anlaşılacağı üzere Türk birliğinin önemini vurgulayan ve Türk kimliğini yücelten bu tür diyaloglar, izleyicinin milliyetçi duygularına hitap etmektedir.

Görsel 2: Ertuğrul Bey ile Türk Obalarını Temsil Eden Bey'in İstişare Ettiği Sahne

Öte yandan Diriliş Ertuğrul dizisinin dışında daha çok İslami perspektifle hazırlanan Yunus Emre ve Payitaht Abdülhamid dizileri de hedef coğrafya ile ortak kimliğe vurgu yapacak mesajlar içermektedirler. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde çekilen Benim Adım Melek, Ege Bölgesi'nde çekilen Kalk Gidelim, Marmara Bölgesi'nde çekilen Yalaza, Ege ve İç Anadolu kültürünü yansıtan 6 Mantı gibi diziler ise her ne kadar ortak kimliğe işaret eden mesajlardan yoksun olsalar da Türkiye'nin bölgeye tanıtılması açısından önemlidirler. Ancak suçun ve şiddetin yoğun olarak işlendiği Halka ve sınıf-statü farkının öne çıkarıldığı Tek Yürek dizileri, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı hakkında olumsuz algı oluşturabilecek düzeydedirler.

Yine diziler konusunda dikkat çeken en önemli detaylardan bir tanesi, bölgenin yaygın dili olan Rusçanın gücünden azami düzeyde faydalanma gayretidir. Yunus Emre Aşkın Yolculuğu dizisi Rusça dublaj yapılarak izleyici karşısına çıkarken, Yalaza dışındaki diğer tüm dizilere ise Rusça altyazı eklenmiştir. Ancak kanalın, Rusça üzerinden izleyici kitlesini arttırmaya çalışırken, Türkçe'yi geri plana atmıyor olması da burada önemlidir. Böylece diziler üzerinden de Türkçe'nin hedef coğrafyada yaygınlaştırılmasına hizmet edilmektedir.

TRT Avaz'da yayınlanan filmler içerisinde ise her ne kadar bölge ile ilişkili olmasalar da, özellikle Kardeşim İçin Der'a ve Kırıntılar dikkat çekmektedir. 2015 yılında çekilen Kırıntılar filmi, hem Türkiye'nin Suriye'de IŞİD'e destek verdiği iddialarını çürütecek mesajlar içermekte hem de Türkiye'nin Suriye'deki mazlum halka kucak açan bir devlet olduğu imajını pekiştirmektedir. Yine Kardeşim İçin Der'a filmi de Suriye savaşına eğilmekte, filmde Suriye'deki Türkmenlerin, Beşar Essad rejimine yönelik mü-

cadelelerinde 'haklı' oldukları tezi işlenmektedir. Nitekim bu iki film de Türkiye'nin dış politikasını destekler yönde mesajlar içermeleri bakımından kamu diplomasisi bağlamında önemlidirler.

ABD-Moğol ortak yapımı Cengiz'in Çocukları ve ABD-Türkiye ortak yapımı Osmanlı Subayı filmleri ise kanalın yayın stratejisi ile çalışmaktadırlar. Moğolistan'ın en görkemli etkinliklerinden bir tanesi olan Naadam'de düzenlenecek at yarışına katılmak isteyen Byambaa ile UNICEF gönüllüsü Sarah Jones karakterlerinin dostluğunu işleyen Cengiz'in Çocukları filminin, Moğolistan ve ABD kamu diplomasisine hizmet ettiği dahi söylenebilir. Osmanlı Subayı filminde ise Ermeni tehciri meselesinde Osmanlı'nın haksız olduğu algısını oluşturabilecek, Türkiye'nin imajına zarar verebilecek sahneler görülmektedir. Osmanlı dönemini anlatan bir diğer film ise Atçalı Kel Mehmet'tir. Film, Efelik kültürünü yücelten mesajlar taşısa da olumsuz Osmanlı algısı oluşturabilecek sahnelerin bu filmde de ağırlıkta olduğu görülmektedir.

İmkânsız Olasılık filmi ise politik olmasa da Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı hakkında olumsuz algı oluşturabilecek bir içeriktir. Son olarak Davetsiz filmi, Türkiye'nin imajına faydalı ya da zararlı olabilecek dolaylı ya da doğrudan herhangi bir mesaj içermezken, Koyverdin Gittin Beni filmi ise Karadeniz Bölgesi'nin doğal ve kültürel özelliklerini öne çıkarması açısından önemlidir.

Çocuklara Yönelik İçerikler

Daha önce TRT Çocuk kanalı için üretilen ve TRT Avaz'da da ekrana gelen çizgi filmlerde genel anlamda paylaşmak, yardımlaşmak, adaletli ve dürüst davranmak, sorumluluk sahibi olmak, sevgi, saygı gibi evrensel değerler işlense de millî değerlere göndermeler de bulunmaktadır. Özellikle Akça Obalı küçük kız çocuğu Maysa ile çoban arkadaşı Bulut'un maceraları üzerinden Türklerin göçebe yaşam tarzı, gelenek-göreneklere ve kültürlerinin anlatıldığı Maysa ile Bulut, bu noktada öne çıkmaktadır. Yine Biz İkimiz adlı çizgi filmin Kız Kulesi'nin anlatıldığı 3. bölümünde olduğu gibi, çizgi filmlerde yer yer Türkiye'nin tarihi güzellikleri de çocuklara tanıtılmaktadır.

Öte yandan çocuklara yönelik bir diğer içerik olan Tozkoparan adlı dizi de millî-manevî değerlerin anlatılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Daha önce TRT 1 kanalında yayınlanan dizi, bir yönüyle eski Türklerde ve İslam tarihinde önemli bir yer tutan okçuluğu, Mete karakteri üzerinden çocuklara sevdirmeyi amaçlamaktadır. Dizide ayrıca Türk ve İslam tarihindeki önemli olaylara da sık sık atıfta bulunmaktadır.

Nitekim genel olarak bakıldığında, her ne kadar TRT Avaz'ın özel içerikleri olmasalar da bu içeriklerin, kanalın yayın stratejisi ile uyumlu oldukları anlaşılmaktadır. Bu dizi ve çizgi filmler, kitle iletişim araçlarının etkilerine en fazla açık olan çocukların, zihinlerindeki Türkiye imajının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca

hem Türkçenin hedef coğrafyada yaygınlaştırılması hem de ortak kimliğin görünür kılınması göz önünde bulundurulduğunda, bu içerikler de kamu diplomasisi uygulamalarının başarıya ulaşmasında kritik bir önem taşımaktadır.

Ekonomi/Bilim/Teknoloji Programları

TRT Avaz'da çalışma sınırları içerisinde yayınlanan Dünyaya Açılanlar, Hayal Kurucular ve Sanayi Savaşları adlı programlar, kanaldaki ekonomi, bilim ve teknoloji ağırlıklı içeriklerdir. Dünyaya Açılanlar programı, Türkiye'de farklı sektörlerdeki küçük işletmelerin, büyüüp dünyaya açılma serüvenlerini işlemektedir. Program, Türkiye'nin ekonomik potansiyelini dünyaya göstermesi bakımından kamu diplomasisi bağlamında önemlidir. Ayrıca ülkenin tarihi-doğal güzelliklerinin de işlendiği program, turizme de katkı sunabilecek niteliktedir. Yine programın, kanalın hedef coğrafyasındaki ülkelerde çekilen bölümlerinde, ortak kimliği görünür kılacak mesajlar olduğu da görülmektedir. Örneğin 15 Ocak 2020 Çarşamba günü ekrana gelen 1. bölümünün Azerbaycan'da çekilen kısımlarında, Türkiye ile Azerbaycan'ın tek millet olduğu vurgusu sıkça yapılmaktadır. Bakü'deki Türk Şehitliği ve Anıtı'nda yapılan bir röportajda Azerbaycanlı kadın, "Biz aynı milletiz. Kanımız bir, canımız bir, şehidimiz bir. Yani vatan uğrunda şehit olmuşlar. Allah hepsine rahmet eylesin. Biz de mektepten gelmişiz. Buradakiler 305 numaralı mektebin öğrencileridir. Aynı millet olduğumuzu bunlara anlatmamız lazım. Allah hepsine rahmet eylesin." ifadesini kullanmaktadır. Anlaşılacağı üzere hem ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine hizmet eden hem de ortak kimliği görünür kılan Dünyaya Açılanlar programının, TRT Avaz'ın yayın stratejisini yansıtan önemli içeriklerden bir tanesi olduğu anlaşılmaktadır.

Türk dünyasında ileri teknolojiyle üretilen ürünlerin ortaya çıkış hikâyelerini ve üretim süreçlerini işleyen Hayal Kurucular programı da yine Türkiye'nin hedef coğrafya ile ekonomik ilişkilerini geliştirmeye katkı sunmaktadır. Ayrıca bu programda da hedef coğrafya ile ortak kimliği öne çıkaracak söylemlere rastlanmaktadır. Son olarak TRT Belgesel kanalının içeriği olan Sanayi Savaşları ise Dünyaya Açılanlar ve Hayal Kurucular programlarının aksine Türkiye'nin bölgeye yönelik kamu diplomasisi uygulamalarına katkı sunacak mesajlar taşımamaktadır.

Dinî İçerikli Program ve Belgeseller

Çalışma sınırları içerisinde TRT Avaz'ın yayın akışında dinî içerikli toplam 5 adet program ve belgesel yer almıştır. Bunlar TRT Avaz'ın özgün içerikleri olan Divan-ı Hikmet Sohbetleri ve Rusya Müslümanları ile daha önce TRT'nin diğer kanallarında yayınlanan Müslüman Gibi Yaşamak, Fihi Ma Fih ve Türkistan'ın İslam Mirası adlı içeriklerdir. Bu program ve belgesellerin tamamı Türkçe olarak ekrana gelmiştir. Sadece Müslüman Gibi Yaşamak belgeseli, Rusça altyazı ile desteklenmiştir.

Divan-ı Hikmet Sohbetleri programında, Türk-İslam düşünce tarihinde önemli bir yer tutan mutasavvıf ve şair Ahmet Yesevi ile eseri Divan-ı Hikmet işlenmektedir. Rusya Müslümanları ise Rusya'da İslam'ın geçmişini ve günümüzdeki konumunu ekrana getirmektedir. Belgeselde İslam; hoşgörü, sevgi, yardımlaşma ve paylaşma dini olarak tanımlanmakta ve günümüzde Müslümanlığın Rusya içerisinde her geçen gün daha da yayıldığı savunulmaktadır. İslam'ın geçmişi anlatılırken de Çarlık Rusya ve arkasından gelen Sovyet Rusya dönemleri, Müslümanların baskı ve zulme uğradıkları dönemler olarak sunulmaktadır.

TRT Belgesel içeriği olan Müslüman Gibi Yaşamak ise Rusya Kazan'da yaşayan Mhalika Gelmutdinova'nın, Bosna Hersek'te yaşayan Zemira Gorinjac'ın ve Ankara'da yaşayan Fatma-Necat Bilezikçi çiftinin Müslümanlara yardım etmek amacıyla yürüttükleri faaliyetleri ekrana taşımaktadır.

Son olarak Fihi Ma Fih programı ile Türkistan'ın İslam Mirası belgeseli ise daha önce TRT Anadolu kanalında yayınlanmışlardır. Mevlâna ve eserlerinin anlatıldığı Fihi Ma Fih programında tasavvuf, fıkıh, kelam vb. konular ele alınmaktadır. Türkistan'ın İslam Mirası'nda ise Türkistan coğrafyasında İslam dininin varlığının korunmasına hizmet eden kişilerin mücadeleleri anlatılmaktadır. Nitekim TRT Avaz'ın dinî içerikli tüm bu program ve belgeselleri, Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki ortak İslam kimliğini görünür kılmaları bakımından, kamu diplomasisi bağlamında önem taşımaktadırlar.

Sosyal İçerikli Program ve Belgeseller

Tablo 1'de de görüleceği üzere; çalışmanın sınırlandırıldığı tarihler arasında sosyal içerikli program ve belgesel kategorisinde ele alınan içeriklerden sadece Vatanım Türkiye belgeseli TRT Avaz'a özel hazırlanmıştır. Bu belgeselin kanalın yayın stratejisini en iyi yansıtan içeriklerden bir tanesi olduğunu söylemek burada yanlış olmayacaktır. Zira belgeselde; baskı ve zulümler nedeniyle Türkiye'ye sığınan ve burada büyük başarılar elde eden Türklerin hikâyeleri ekrana taşınmaktadır. Türkiye; belgeselde, soydaşlarına kucak açan; onların bilimde, sanatta, sporda büyük başarılar elde etmesine imkân tanıyan bir ülke olarak sunulmaktadır. Belgeselde Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki ortak Türk kimliği de sıkça öne çıkarılmaktadır. Hatta göçmenlerin Türkiye'yi 'vatanları' olarak kabul etmelerinin en önemli nedeninin bu ortak kimlik olduğu sık sık vurgulanmaktadır. Bu noktada milliyetçi söylem ve simgelere de sıkça rastlanmaktadır. Örneğin belgeselin giriş jeneriğinde hikâyeleri anlatılan kahramanların kolajlanmış görüntülerinin yanı sıra dalgalanan bir Türk bayrağı görseli kullanılmaktadır. Jeneriğin müziği ise Nogay Türkü halk müziği sanatçısı Arslanbek Sultanbekov'a ait olan ve günümüzde özellikle milliyetçiler tarafından özümşenen Dombra'dır.

Görsel 3: Vatanım Türkiye Belgeselinin Giriş Jeneriğinden Bir Görüntü

Yine Vatanım Türkiye'nin 6 Ocak - 6 Şubat 2020 tarihleri arasında yayınlanan tek bölümü olan 21. bölümünde, Akademisyen Doç. Dr. Meryem Hakim'in hikâyesi anlatılmaktadır. Belgeselde Meryem Hakim'in amcasının kızı Abatay Doğru, "Bizim büyüklerimiz 'biz Türküz, Müslümanız. Onun için Türkiye'ye gelmek istiyoruz' dedikleri için Türkiye'ye gelmişler" diyerek göçün nedenini ortak kimlikle açıklamaktadır. Benzer şekilde Meryem Hakim de dünya üzerinde Türklük ve Müslümanlık olmak üzere iki büyük kimliğin olduğunu ve bu kimliklerin, atalarının Türkiye'ye göç etmelerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır. Hakim aynı zamanda, "Ben bunu lise yıllarımda atama sordum. 'Ben sizi Türk ve Müslüman kalmanız için Türkiye'ye getirdim' dedi" ifadelerini kullanmaktadır.

Öte yandan daha önce de belirtildiği gibi Türkiye, kendisine sığınanlara ev ve iş veren bir ülke olmanın yanı sıra, bu insanların toplumsal hayatta çok önemli başarılar imza atmasına da vesile olan bir ülke olarak tanıtılmaktadır. 21. bölümde de Meryem Hakim'in Hacettepe Üniversitesi'nde okumasını, ardından Winconsin Üniversitesi'nde master, Bilkent Üniversitesi'nde doktora yapmasını, eğitim hayatından sonra da Türkiye'nin en seçkin üniversitelerinde tarih ve uluslararası ilişkiler dersleri vermesini sağlayan gücün Türkiye Cumhuriyeti devleti olduğu vurgulanmaktadır. Meryem Hakim, "Kısaca söylemek gerekirse eğitim sistemi olarak ben Türkiye Cumhuriyeti eğitim sisteminin bir ürünüyüm" diyerek, bu başarısını Türkiye Cumhuriyeti'ne borçlu olduğunu aktarmaktadır.

Anlaşılacağı üzere belgeselde Türk kimliği sıklıkla öne çıkarılmakta hatta bazen bu Türklüğü yücelten milliyetçi söylemlere de rastlanılmaktadır. Örneğin Meryem Hakim'in başarılarından bahsedilirken, Hakim'in 'Kazak olduğunu hiç unutmadığı ve Türklüğü hep ön planda tuttuğu' vurgulanmaktadır. Nitekim Vatanım Türkiye belgeseli, hem 'soydaşlarına kucak açan güçlü bir Türkiye' imajını pekiştirmesi hem de Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki ortak mensubiyet bilincini geliştirilmesi bakımından büyük bir önem taşımaktadır.

Göçle Gelen Göçle Giden belgeseli de Vatanım Türkiye gibi göç konusuna odaklanmaktadır. Ancak İtalya, Türkiye, Yunanistan gibi Akdeniz ülkelerinden Almanya'ya çalışmak için giden insanların hikâyesini anlatan bu belgeselde, Vatanım Türkiye'deki mesajlara benzer mesajlar bulunmamaktadır. Yine Afganistan'da kömür madenlerinde çalışmak zorunda kalan çocukların mücadelesini anlatan Afgan Kömürü, dünyanın herhangi bir köşesindeki bir şehri ve o şehrin insanların yaşam biçimlerini ekrana taşıyan Şehirler ve Hayatlar ve dövüş sporlarının ele alındığı Savunma Sanatları belgeselleri de Türkiye'nin kamu diplomasisi politikalarına hizmet edecek mesajlar taşımamaktadırlar.

Öte yandan Sağlık Elçileri, Hastane İstanbul, Reçetesiz Hayat ve Dr. Yerebakan ile Hayatın Ritmi gibi sağlık konulu program ve belgeseller ise Türkiye'nin sağlık teknolojilerinde gelişmiş, dünyanın önde gelen ülkelerinden bir tanesi olduğu imajını oluşturmaları bakımından, kamu diplomasisi bağlamında önem taşımaktadırlar. Özellikle Türk doktorların, Asya, Afrika ve Balkan ülkelerindeki faaliyetlerinin anlatıldığı Sağlık Elçileri, bu program ve belgeseller içerisinde öne çıkmaktadır. Türkiye belgeselde, son yıllarda sağlık alanında model ülke olabilecek seviyeye gelen ve dil, din, ırk, mezhep farklılığı gözetmeksizin yardıma muhtaç insanlara kucak açan bir ülke olarak tanıtılmaktadır. Türk doktorları da 'umudun elçileri' olarak adlandırılmaktadır.

Eğlence/Müzik Programları

TRT Avaz'ın Eğlence/Müzik kategorisi altındaki tek özgün içeriği olan Benim Bir Günüm programının her bölümünde farklı bir ünlü isim konuk edilmekte ve bu ünlünün bir gününün nasıl geçtiği, iş ve sosyal hayatındaki değişimleri ve aktiviteleri izleyici ile buluşturulmaktadır. Türk Cumhuriyetlerindeki ünlü isimlerin konuk edilmesi ve bu isimlerle gerçekleştirilen sohbetlerde Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki ortak kültürün öne çıkarılması, programın kanalın yayın stratejisine uygun olduğunu ortaya koymaktadır.

Öte yandan Kerküklü sanatçıların, Kerkük'ün tarihi mekânlarının önünde yöresel kıyafetlerle söyledikleri Türkülerin ekrana getirildiği Kerkük Türküleri ile kimi zaman Türk Cumhuriyetlerinden kliplerin yer bulduğu Binbir Renk programları,

Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki müzik benzerliğini görünür kılmaları bakımından, kısıtlı da olsa TRT Avaz'ın yayın stratejisi ile uyumlu mesajlar taşımaktadırlar. Yine Karadeniz yaylalarında çekilen Yaylamın Dili programı da Karadeniz kültürünün hedef coğrafyaya taşınmasını sağlamaktadır. Misafirim Var programı ise Türkiye'deki yöresel yemeklerin tanıtılması, Türkiye'nin örf, adet, gelenek ve göreneklerine vurgu yapılması bakımından önem taşımaktadır.

Bunlar dışında ebeveyn - çocuk ilişkisine odaklanan Ailem, Odam ve Ben programı; 4 yarışmacınının 50 bin TL'lik ödül için şansa dayalı, aksiyon ve eğlence dolu oyunlar oynadıkları Rastgele programı; eskiye yönelik eğlenceli soruların sorulduğu 3'te 3 Bir Zamanlar programı; eski-yeni çeşitli Türkçe şarkıların ekrana getirildiği Albümlerden ve Klipark programları; Türk pop müzik şarkıcısı Yusuf Güney'in konuklarıyla birlikte yemek yapıp şarkı söylediği Müzik Muftağı programı; Türkiye'nin tanınmış sanatçılarının canlı performansla şarkılarını seslendirdikleri Yüksek Performans programı; dünya müziklerinin çalındığı ve Endonezya'nın tarihî - doğal güzelliklerinin yer aldığı Melodika programı; Fuat Güner'in dünyanın farklı ülkelerine gidip dünyaca ünlü müzisyenlerle müzik, kültür ve sanat üzerine sohbetler gerçekleştirdiği Aramızda Müzik Var programı; farklı ülkelerin tarihsel derinliği olan geleneksel müzik türlerinin ekrana taşındığı Dünya Müzik Gelenekleri programı ve son olarak opera sanatının ele alındığı Opera Dünyası programı, kanalın yayın stratejisine doğrudan hizmet edecek mesajlar taşımamaktadır.

Sonuç

Türkiye, sesini bölgesel ve küresel ölçekteki kitlelere ulaştırmak, zihinlerde olumlu bir ülke imajı oluşturmak ve uluslararası alandaki tezlerinin meşruluğuna dış kamuoyunu inandırmak adına, birçok devlet gibi kamu diplomasisi faaliyetlerinde medyayı etkin bir şekilde kullanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Türkiye'nin kamusal yayıncılık yapan tek televizyon kuruluşu olan TRT öne çıkmaktadır. Türkiye'nin mesajları, TRT bünyesindeki uluslararası kanallar aracılığıyla dünyaya taşınmaktadır. Bu kanallardan bir tanesi de Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk Cumhuriyetleri ve Türk topluluklarına ulaşmayı hedefleyen TRT Avaz'dır.

Türkiye'nin bölgeye yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinde TRT Avaz'ın üstlendiği role eğilen bu çalışmada, kanal özellikle milliyetçilik perspektifiyle ele alınmıştır. Bu bağlamda TRT Avaz'ın 6 Ocak - 6 Şubat 2020 tarihleri arasında ekrana gelen içerikleri incelenmiş ve kanalın yayın stratejisi saptanmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda TRT Avaz'ın daha çok kültür ve tarih içerikli yayınlar yaptığı ve özellikle özgün içeriklerinde, Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki ortak tarihi ve kültürü öne çıkaran mesajların ağırlıkta olduğu anlaşılmıştır. Yine kanalın özgün içeriği olmayan birçok program, belgesel, dizi ve çizgi filmde de ortak

Türk kimliğini öne çıkaran mesajların yer aldığı saptanmıştır. Buradan hareketle bu tür içerikler üzerinden ortak kimliğe olan aidiyet bilincinin geliştirilmesinin ve bu kimlik aracılığıyla Türkiye ile bölge arasındaki duygusal ilişkilerin arttırılmasının amaçlandığı sonucuna varılmıştır. Çalışmada varılan bir diğer sonuç ise TRT Avaz'ın, Türkiye'nin uluslararası alandaki tezlerinin haklılığına yabancı kamuoylarını ikna edecek türde içerikleri ekrana taşıdığıdır. Çalışmada detaylı bir şekilde incelenen İdlib haberinde görüldüğü üzere kanaldaki haber içerikleri ve Kırıntılar ile Kardeşim İçin Der'a filmleri bu kapsamda önemli örnekler arasındadır. Ayrıca yine 'Ekonomi/Bilim/Teknoloji' kategorisi altında sınıflandırılan Dünyaya Açılanlar ve Hayal Kurucular adlı programların, Türkiye'nin bölge ile ekonomik ilişkilerinin geliştirilmesine katkı sunacak formatta oldukları anlaşılmıştır. Son olarak Türkiye'nin turizm potansiyelini görünür kılacak birçok içeriğin de kanalda yer bulduğu saptanmıştır.

Nitekim bu bulgular, Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya'ya yönelik kamu diplomasisi uygulamalarının en önemli medya ayaklarından bir tanesi olan TRT Avaz kanalının, Türk kimliğini bir yumuşak güç kaynağı hâline getirdiğini ve 'ortak millet' vurgusu üzerinden hedef coğrafya ile sosyo-kültürel, siyasi ve ekonomik ilişkileri geliştirmeyi amaçladığını açıkça ortaya koymaktadır. Yine Yunus Emre Aşkın Yolculuğu dizisi ve bölge dillerindeki 5'er dakikalık bültenlerin dışındaki tüm içeriklerin Türkçe olarak ekrana gelmesi, bölgede Türkçe'nin yaygınlaşmasına katkı sunmaktadır. Dolayısıyla tüm bunlar TRT Avaz kanalının, Türk milliyetçiliğinin ideologlarından İsmail Gaspıralı'nın 'dilde, fikirde, işte birlik' şiarıyla paralel yayınlar yaptığı savını doğrulamaktadır. Diğer taraftan Benedict Anderson'un 'hayali cemaatler' tezi dikkate alındığında, TRT Avaz kanalının yaptığı yayınlarla birbirini hiç görmeyen ve tanışma fırsatı bulamayan insanların, aynı milletten olduklarının hayaliyle yaşamalarına hizmet ettiği yorumunu yapmak da yanlış olmayacaktır. Son olarak TRT Avaz'ın yayın stratejisine eğilen bu çalışmanın sınırları içerisinde, kanalın hedef kitleye ne kadar ulaştığı ve taşınan mesajların kitleler üzerinde etkili olup olmadığı konuları yer almamıştır. Uluslararası bir kuruluş olduğu için, yayın yaptığı ülkelerin reyting sistemlerine dâhil olamayan ve ülkelerin çeşitli kısıtlamaları nedeniyle reklam yayınlamayıp reklamlar üzerinden de veri toplayamayan TRT Avaz kanalı da en büyük sorunu geri bildirim konusunda yaşamaktadır.

İLETİŞİM VE DİPLOMASİ
Communication and Diplomacy

Kaynakça

- Akçura, Y. (2018). *Türkçülüğün tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Anderson, B. (2017). *Hayali cemaatler: Milliyetçiliğin kökenleri ve yayılması*. (İ. Savaşır, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Aydemir, E. (2016). *Dış politikada yumuşak güç ve medya*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Aydemir, E. (2019). Kamu diplomasisinde medyanın yeri. İçinde O. Göksu (Ed.), *Kamu Diplomasisinde Yeni Yönelimler* (ss. 109-132). Konya: Literatürk.
- Bostancı, M. (2012). *Siyasal Liderlik ve Recep Tayyip Erdoğan'ın Liderlik Kodları*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Cull, N. (2009). *Public diplomacy: Lessons from the past*. Los Angeles: Figueroa Press.
- Çelik, H. ve Ekşi, H. (2013). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
- Ekşi, M. (2017). Türkiye'nin Türk dünyasına yönelik kamu diplomasisi: Yeni araç ve mekanizmalar. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 17(1), 9-19.
- Erzen Ünal, M. (2014). *Kamu diplomasisi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Fisk, J. (2015). *İletişim çalışmalarına giriş*. (S. İrvan, Çev.). Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Gellner, E. (2018). *Uluslar ve ulusçuluk*. (B. Ersanlı ve G. G. Özdoğan, Çev.). İstanbul: Hill Yayınları.
- Gökalp, Z. (2012). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Hablemitoğlu, N. (2017). *Gaspıralı İsmail*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- İletişim Başkanlığı. (2019). Kamu diplomasisi aracı olarak Türk dizileri çalışmayı düzenlendi. Retrieved from https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/kamu-diplomasisi-araci-olarak-turk-dizileri-calistayi-duzenlendi/
- Nye, J. S. (2005). *Yumuşak güç: Dünya siyasetinde başarının yolu*. (R. İ. Aydın, Çev.). Ankara: Elips Kitap.
- Orkun, H. N. (1977). *Türkçülüğün tarihi*. Ankara: Kömen Yayınları.
- Ökmen, Y. E. & Göksu, O. (2019) Kültürel diplomasi bağlamında Türk dizilerinin ihracatı ve kültür aktarımına katkısı: 'Diriliş Ertuğrul' örneği. İçinde O. Göksu (Ed.), *Kamu Diplomasisinde Yeni Yönelimler* (ss. 247-291). Konya: Literatürk.
- Özer, Ö. (2011). *Haber, söylem, ideoloji*. Konya: Literatürk.

- Köksoy, E. (2015). Kamu diplomasisi perspektifinden ulus markalaması, *Akdeniz İletişim Dergisi*, 23, 42-61.
- Parım, A. (2020). Bir kamu diplomasisi aracı olarak milliyetçi söylemin TRT Avaz'da kullanımı, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- RTÜK. (2014). Yayınlarda program türleri kod, tanıtım ve sınıflandırmaları. Retrieved from [https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/Download/BilgiMerkezi/Program %20T%C3%BCrleri%20Kod%20Kitap%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf?download=true](https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/Download/BilgiMerkezi/Program_%20T%C3%BCrleri%20Kod%20Kitap%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf?download=true)
- Saraçlı, M. (2014). Güç unsurları çerçevesinde bir algı yönetimi unsuru olarak (yeni) kamu diplomasisi ve Türkiye. İçinde B. Karabulut (Ed.), *Algı Yönetimi* (ss. 273-308). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Tekinalp, Ş. ve Uzun, R. (2019). *İletişim araştırmaları ve kuramları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Tongut, S. ve Yavuz, C. (2014). Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra Kırgızistan ile ilişkilerde Türk medyası: TRT-Avrasya, *TRT Türk ve TRT Avaz. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 133-145.
- TRT. (n.d.). Tarihçe. Retrieved from <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>
- Turhan, K. (2013). *Dilde, fikirde ve işte Birlik* (Akçura-Galiyev-Gaspıralı-Gökalp). İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2020). Retrieved from <https://sozluk.gov.tr/>
- Yağmurlu, A. (2019). Kamu diplomasisi ve ulus markalaşması: Bir elmanın iki yarısı mı?, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 49, 122-138.